

TA'LIM JARAYONIDA MENTORLIK YONDASHIVINING PEDAGOGIK MOHIYATI

Qaxxarova Zilola Abdug'ani qizi,
A.Avloniy nomidagi pedagogik mahorat
milliy instituti mustaqil tadqiqotchisi
zqaxxarova@gmail.com
+998949477677
<https://doi.org/10.5281/zenodo.18645437>

Annotatsiya: Ta'limda mentorlik yondashuvi o'qituvchi va o'quvchi o'rtasidagi bilim almashish hamda professional qo'llab-quvvatlash tizimi sifatida muhim pedagogik rol o'ynaydi. O'zbekistonda ham ta'lim muassasalarida ustoz-shogird an'analari tarixan mavjud bo'lib, bugungi kunda ularni zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida takomillashtirish zarurati yuzaga kelmoqda. Mentorlik yondashuvi ana shu an'anani ilmiy-metodik asoslar bilan boyitish imkonini beradi. Mentor yosh pedagogning darslarini kuzatib borishi, o'zining fikr-mulohazalarini bildirishi va amaliy tavsiyalar berishi kerak. Bundan tashqari tajribali o'qituvchilar darslariga yosh pedagoglar ishtirok etishlari, ularning ilg'or uslublarini o'rganishlari muhimdir. Ushbu maqolada mentorlikning nazariy-metodik asoslari, rivojlanish bosqichlari, O'zbekiston ta'lim islohotlari, shuningdek, Singapurning ilg'or strategik tajribasi yoritiladi. Tahliliy yondashuv yordamida mentorlikning ta'lim sifati va pedagogik kompetensiyalarga ta'siri aniqlanadi.

Kalit so'zlar: Mentorlik, pedagogik yondashuv, triangulyatsiya, ta'lim jarayoni, professional rivojlanish, Singapur ta'lim tizimi, mentorlik pedagogikasi, ta'limda mentorlik, professional development.

**Педагогическая сущность
наставнического подхода в
образовательном процессе**

Каххарова Зилола Абдугани кизи,
независимый исследователь Национального
института педагогических навыков
им. А. Авлони.

Аннотация: Наставничество в образовании играет важную педагогическую роль как система обмена знаниями и профессиональной поддержки между учителем и учеником. В Узбекистане также исторически существовали традиции взаимодействия учителя и ученика в образовательных учреждениях, и сегодня существует необходимость их совершенствования на основе современных педагогических подходов. Наставничество предоставляет возможность обогатить эту традицию научно-методическими основами. Наставник должен следить за уроками молодого учителя, предоставлять обратную связь и давать практические рекомендации. Кроме того, для молодых учителей важно участвовать в занятиях у опытных педагогов и изучать их передовые методики. В статье рассматриваются теоретические и методологические основы наставничества, этапы развития, образовательные реформы в Узбекистане, а также передовой стратегический опыт Сингапура. С помощью аналитического подхода раскрывается влияние наставничества на качество образования и педагогические компетенции.

Ключевые слова: Наставничество, педагогический подход, триангуляция, образовательный процесс, профессиональное развитие, система образования Сингапура, педагогика наставничества, образовательное наставничество, профессиональное развитие.

Pedagogical essence of the mentoring approach in the educational process

Qaxxarova Zilola Abdug'ani qizi,

An independent researcher National institute of pedagogical skills named after A.Avloniy

Abstract: *The mentoring approach in education plays an important pedagogical role as a system of knowledge exchange and professional support among teachers. In Uzbekistan, the mentor-mentee traditions have historically existed in educational*

institutions, and today there is a need to improve them based on modern pedagogical approaches. The mentoring approach provides an opportunity to enrich this tradition with scientific and methodological foundations. The mentor should observe the lessons of the young teacher; provide feedback and give practical recommendations. In addition, it is important for young teachers to observe the lessons of experienced teachers and learn their advanced methods. This article discusses the theoretical and methodological foundations of mentorship, its development stages, educational reforms in Uzbekistan, as well as the advanced strategic experience of Singapore. The authors identifies the impact of mentoring on the quality of education and pedagogical competencies by using an analytical approach.

Keywords: *Mentorship, pedagogical approach, triangulation, educational process, professional development, Singapore education system, mentorship pedagogy, mentorship in education.*

O‘zbekiston Respublikasi ta’lim sohasida so‘nggi yillarda keng qamrovli islohotlar amalga oshirilmoqda. O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2022-yil 20-dekabrda Oliy Majlis va O‘zbekiston xalqiga murojaatnomasida ham “Ta’lim sifatini oshirish-Yangi O‘zbekiston taraqqiyotining yakkayu yagona to‘g‘ri yo‘lidir” deya muhim g‘oyani ilgari surdilar. Yangi O‘zbekiston “ijtimoiy davlat” tamoyilida ham Yangi O‘zbekiston uchun eng katta investitsiya bo‘lgan ta’limni qo‘llab quvvatlash, najot-ta’limda, najot-bilimda ekanligi, barcha ezgu maqsadlarga bilim va tarbiya tufayli erishilishi, ilm-fan va innovatsiyalarga mablag‘lar ajratilishi haqida alohida to‘xtalib o‘tilgan.

O‘zbekistonning jahon hamjamiyatiga faol qo‘shilib borishi milliy ta’lim tizimini jahon andozalariga muvofiqlashtirishni taqozo etmoqda. Hozirgi davrda ta’lim sohasida Finlandiya, Singapur, Yaponiya, Fransiya, Janubiy Koreya,

Germaniya davlatlarida erishilayotgan yutuqlar ibratlidir. Bu esa mavzuning dolzarbligini yana bir bor ta’kidlaydi. Xalqaro baholash dasturlarining ahamiyati yetishib kelayotgan yosh avlodning qay darajada mamalakatni rivojlantirish qobiliyati va xususiyati, bilim darajasi, ilmiy salohiyati chegarasi kengligini tadqiq etuvchi ushbu dasturlar metodik yondashuvni va yangicha yo‘lni talab etadi. So‘nggi yillarda ta’limda bilimlarni o‘zlashtirish sifatini baholash bo‘yicha global tizimni joriy qilish jarayonlari va asosiy tendentsiyalarini har tomonlama o‘rganish amalga oshirilmoqda. Tadqiqotlar, asosan, bitta mamlakatning tajribasi yoki biron bir fan sohasidagi ta’lim sifati yoki didaktik nazoratning o‘ziga xos modeli va uning individual jihatlari bilan bog‘liqdir. Ta’lim nazariyasi va amaliyotidagi o‘quv yutuqlarini, zamonaviy ta’lim tizimlarida bilimlarni o‘zlashtirish sifatini baholash sohasidagi ilmiy tadqiqotlar natijalarini baholashning asosiy paradigmalari

va strategiyalarining qiyosiy tarixiy va pedagogik tahlili XX-XXI asr boshlarida ta'limda bilimlarni o'zlashtirish sifatini baholash tizimida asosiy muammolar va qarama-qarshiliklarni aniqlashga imkon berdi. Ta'lim tizimlarining sifatini baholash uchun ta'lim maqsadi sifatida shaxsning individual rivojlanishiga o'z-o'zini anglash yo'nalishining aniq tendentsiyasi bilan tavsiflanadi. Milliy ta'lim tizimlarida o'qitish sifati va natijalarini baholashning individual muammolarini hal qilishda aniq tajriba mavjudligini, xalqaro tajribani qo'llashning mavjud obyektiv zarurati bilan uni jahon ta'lim makonini rivojlantirishning hozirgi bosqichida bilimlarni o'zlashtirish sifatini baholash uchun dunyo talablarini hisobga olish, baholash tizimini tartibga solishning iqtisodiy va huquqiy mexanizmlarini, ichki zaxiralarni va didaktik an'anaviy modelini optimallashtirish usullarini izlash muammolari dolzarbligi va uni nazorat qilish, ta'lim standartlarini ishlab chiqish, o'qitishning psixologik va pedagogik mezonlari, ijobiy tomonlarini kuchaytirish va salbiy tomonlarini kamaytirish uchun o'quv jarayonining samaradorligini baholash, muammoning dolzarbligi, uning rivojlanmaganligi, shuningdek, zamonaviy ta'lim tizimlarining sifatini baholash amaliyotining ehtiyojlari ushbu tadqiqot mavzusini aniqlashga imkon berdi.

Ta'lim to'g'risidagi qonun, davlat dasturlari va farmoyishlar asosida ta'lim sifatini oshirish, innovatsion metodlarni joriy etish va pedagoglarning malakasini doimiy oshirib borish ustuvor maqsadlar qatoriga kiritilgan. Shu maqsadda mentorlik tizimlarini rivojlantirish ham belgilangan strategik yo'nalishlardan biridir.

Kreativ fikrlash doirasida real xayotiy va ziyatlardan iborat yechimlar bilan o'quvchilar bilimini oshirishda va hayotga moslashtirishda innovatsion texnologiyalarni qo'llash orqali darslarni tashkil etish zamon talabi hisoblanadi.

Xalqaro tadqiqot dasturlarining umumiy o'rta ta'lim maktablari va fanlariga tadbiq etishda kompyuter texnologiyalari orqali dasturiy imkoniyatlarning mavjudligi yuzasidan bir qancha olimlar tomonidan samarali ilmiy izlanishlar olib borilgan. Xalqaro tadqiqotlarga O'zbekiston endilikda a'zo bo'lganiga qaramay ancha salmoqli ishlar olib bormoqda. Ushbu ishlarda ta'lim jarayonida informatika va axborot texnologiyalari fan tarmoqlarini takomillashtirish va uning samaradorligini oshirishda o'ziga xos usullardan foydalanish, an'anaviy, masofaviy, xalqaro baholash dasturlarining tadqiqot natijalari, elektron ta'lim texnologiyalarining integratsiyasi, aralash ta'lim texnologiyasidan foydalanish nazarda tutilgan.

Ta'lim jarayonida mentorlik yondashivi

Mentorlik pedagogik qo'llab-quvvatlash, bilim almashish hamda professional kompetensiyani shakllantirish jarayoni bo'lib, bu ta'lim jarayonining samaradorligini oshirishga xizmat qiladi.

Zamonaviy ta'lim tizimida sifat, raqobatbardoshlik va innovatsion rivojlanish masalalari yetakchi o'rinni egallamoqda. Global miqyosda bilimlar iqtisodiyotining shakllanishi, raqamlashtirish jarayonlarining jadallashuvi hamda pedagog kadrlar zimmasiga yuklanayotgan mas'uliyatning ortib borishi ta'lim jarayonida yangi pedagogik yondashuvlarni joriy etishni taqozo etmoqda. Shunday yondashuvlardan biri-mentorlik yondashuvi bo'lib, u ta'lim subyektlarining kasbiy va shaxsiy rivojlanishini qo'llab-quvvatlashga xizmat qiladi. Ta'lim tizimida mentorlik yondashuvining keng joriy etilishi o'qituvchilarning kasbiy kompetensiyalarini mustahkamlash, yosh pedagoglarni kasbga moslashtirish, shuningdek, ta'lim sifatini oshirishga xizmat qilishi ilmiy tadqiqotlar bilan asoslangan.

Xususan, ta'lim tizimida uzluksiz kasbiy rivojlanish, pedagoglarning malakasini

oshirish va ichki resurslardan samarali foydalanish masalalari normativ hujjatlarda alohida ta'kidlangan. Ushbu hujjatlarda tajribali pedagoglarning yosh mutaxassislarni kasbiy qo'llab-quvvatlashi, metodik yordam ko'rsatishi va ularning faoliyatiga yo'naltiruvchi rolini kuchaytirish zarurligi qayd etiladi. Mazkur yondashuv mentorlik tizimining huquqiy va metodik asoslarini mustahkamlashga xizmat qiladi [3].

Davlat ta'lim siyosatida mentorlik yondashuvi inson kapitalini rivojlantirishning muhim omili sifatida qaralmoqda. Pedagogik mentorlik orqali nafaqat bilimlar uzatiladi, balki kasbiy qadriyatlar, pedagogik madaniyat va ta'limga bo'lgan mas'uliyat hissi shakllanadi. Xalqaro tajribalar shuni ko'rsatadiki, mentorlik tizimi mavjud bo'lgan ta'lim muassasalarida o'qituvchilarning kasbiy moslashuvi tezlashadi va ta'lim jarayonining barqarorligi ta'minlanadi.

O'zbekistonda ham ta'lim muassasalarida ustoz-shogird an'analari tarixan mavjud bo'lib, bugungi kunda ularni zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida takomillashtirish zarurati yuzaga kelmoqda. Mentorlik yondashuvi ana shu an'anani ilmiy-metodik asoslar bilan boyitish imkonini beradi. Hozirgi vaqtda axborot texnologiyalari sohasidan tashqarida mavjudlikni tasavvur qilish qiyin. Har xil turdagi axborotlarning tobora ko'payib borishi bizni uni qayta ishlashning yangi, ilg'or usullari va vositalarini joriy etishga majbur qilmoqda va zamonaviy hayot sharoitlari uni saqlash, uzatish va xavfsizligini ta'minlash yo'llariga tobora ko'proq talablarni kuchaytirmoqda. Ta'lim inson hayotining ajralmas qismi bo'lib, ayni paytda ushbu sohada yangi bilimlar manbai va ushbu bilimlarni qo'llash sohasi hisoblanadi. Shunday qilib, o'quv jarayonida axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish hisoblanadi. AKTdan foydalangan dars ko'rgazmali, rang-barang, ma'lumotli,

interaktiv bo'lib, o'qituvchi va ta'lim oluvchilarning vaqtini tejaydi, talabaga o'z tezligida ishlashga imkon beradi, o'qituvchiga o'quvchi bilan har xil va individual ravishda ishlashga imkon beradi, o'quv natijalarini tezkor kuza-tib borish va baholash imkoniyatini yaratadi. Xalqaro tadqiqotlar turli fan sohalarini birlashtirish, fanlarni o'qitishning an'anaviy tizimini modernizatsiya qilish, ta'lim resurslarini jamlash, o'qituvchi tomonidan zamonaviy axborot texnologiyalarini o'zlashtirish, ta'lim oluvchilarga yo'naltirilgan o'qishni tashkil etish, o'qituvchi va o'quvchi o'rtasida, o'qituvchilar o'rtasida ijodiy almashinuv, zamonaviy ilm-fan va ijtimoiy amaliyotga mos keladigan dolzarb muammolarni hal qiladi.

O'quv faoliyatini takomillashtirish uchun zamonaviy axborot texnologiyalaridan samarali foydalanish uchun pedagogik sharoitlarni nazariy jihatdan asoslab, axborot kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'qituvchilar va talabalar faoliyatini optimallashtiradi. Bugungi kunda, ma'lumot jamiyat rivojining strategik manbaiga aylanganda, zamonaviy ta'lim uzluksiz jarayon ekanligi ayon bo'ladi. Shu sababli, hozirgi paytda zamonaviy axborot-kommunikatsiya texnologiyalariga asoslangan o'quv jarayonini tashkil etish zarurati yuzaga kelmoqda, bu erda elektron vositalar axborot manbai sifatida tobora ko'proq foydalanilmoqda. Darslarda axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan foydalanish o'quvchilarni atrof-dagi dunyoning axborot oqimlarini boshqarish, axborot bilan ishlashning amaliy usullarini o'zlashtirish va zamonaviy texnik vositalardan foydalangan holda ma'lumot almashish qobiliyatini rivojlantirishga imkon beradi. Darslarda AKTdan foydalanish sizga tushunarli-tasvirli o'qitish usulidan faol usulga o'tishga imkon beradi, bunda o'quvchi o'quv faoliyatining faol predmetiga aylanadi. Bu ta'lim oluvchilar tomondan bilimlarni ongli ravishda egallashga yor-

dam beradi. Zamonaviy o'quv kontentlaridan foydalangan holda bilimlarni nazorat qilishda mobil va ta'limiy AKT texnologiyasiga asoslangan test kontentlari o'quv motivatsiyasini oshirishda, o'quv jarayonining samaradorligini oshirishda, darsni sifatli va tez tayyorlashda zarurdir. Ta'limni baholash monitoring uchun avvalo, savodxonlikni oshirish lozim. Didaktik materiallarni yaratish va tayyorlash (vazifa variantlari, jadvallar, eslatmalar, diagrammalar, rasmlar, namoyish jadvallari va boshqalar), o'quv materiallari bo'yicha ma'lum bir mavzu bo'yicha prezentatsiyalar yaratish, tayyor dasturiy mahsulotlardan foydalanish, dars tayyorlashda, darsdan tashqari mashg'ulotlarda, o'z-o'zini tarbiyalashda internet-manbalardan foydalanish, o'qish va ta'lim natijalarini kuza-tish uchun monitoring tashkil etish, test ishla-rini yaratish, elektron usulda uslubiy tajribani umumlashtirish munosib harakat turiga kiradi. Aqliy faolligi yuqori bo'lgan ta'lim oluvchilar kompyuterdan yangi material bilan tanishish, yangi ma'lumot olish yoki bilimlarini chuqur-lashtirish uchun foydalanishi mumkin. Aqliy faoliyatning yetarlicha baholanmagan daraja-siga ega bo'lgan ta'lim oluvchilar kompyuter-da individual sur'atda ishlashi mumkin, bu dasturda darsning borishini sekinlashtirmaydi. Darslarda kompyuter testlarini qo'llash o'qi-tuvchiga qisqa vaqt ichida o'rganilgan mate-rialni o'zlashtirish darajasi to'g'risida obyektiv tasavvurga ega bo'lib, uni o'z vaqtida tuzatis-hga imkon beradi. O'qishda ham kompyuter-dan foydalanish maqsadga muvofiqdir. O'quv jarayonida kompyuterdan foydalanish – (yangi axborot texnologiyalarini joriy etish) o'quv jarayonini jadallashtirish, uni optimallashti-rish, maktab o'quvchilarining fanni o'rganish-ga qiziqishini oshirish, ta'limni rivojlantirish g'oyalarini amalga oshirish, darsning tezligini oshirish va mustaqil ish hajmini oshirishning usullaridan birini taklif qilishga urinishdir. Bu

mantiqiy fikrlash, aqliy mehnat madaniyati, mustaqil ishlash ko'nikmalarini shakllantirish-ga hissa qo'shadi, shuningdek, o'quv jarayo-nining motivatsion sohasiga, uning faoliyat tuzilishiga sezilarli ta'sir ko'rsatadi. Nazorat topshiriqlari to'g'ri bajarilib, keyingi o'quv bosqichini bajargandan so'ng ta'lim oluvchilar o'quv materialining yangi qismini ola-dilar. Agar javob noto'g'ri bo'lsa, ular komp-yuter yordamini va o'qituvchidan qo'shimcha tushuntirishlarni oladi.

Ta'lim muassasalarida mentorlik faoliya-ti ko'pincha tizimsiz, individual tashabbus darajasida amalga oshiriladi.

Mentorlik yondashuvi bir qator fundamental pedagogik nazariyalarga tayangan holda shakl-lanadi. Ular:

- konstruktivizm nazariyasi (bilim subyek-tiv tajriba asosida shakllanadi);
- andragogika (kattalar ta'limida o'zini o'zi boshqarish);
- refleksiv ta'lim konsepsiyasi.
- Singapur tajribasiga oid tadqiqotlarda mentorlik quyidagi xususiyatlarga ega ekanligi ko'rsatilgan:
 - mentorlik davlat darajasida rejalashti-rilgan;
 - mentorlar maxsus tayyorlanadi;
 - mentorlik jarayoni baholanadi va monito-ring qilinadi.

Singapur ta'lim modelida mentorlik nafaqat yangi o'qituvchilar, balki tajribali pedagoglar uchun ham uzluksiz professional rivojlanish mexanizmi sifatida ishlashini ta'kidlaydi [4].

O'zbekiston ta'lim tizimidagi mentorlik yondashuvini Singapur ta'lim tizimi tajribasi bilan solishtirishda qo'llanilganda ushbu metod quyidagi imkoniyatlarni yaratdi:

- mentorlik modellarining o'xshash va farq-li jihatlarini aniqlash;
- milliy va xalqaro tajriba o'rtasidagi meto-dik tafovutlarni ochib berish;

- samarali mexanizmlarni transfer qilish imkoniyatlarini belgilash.

Mentorlik tadqiqotlarida triangulyatsiya (bir nechta metodlardan foydalanish) natijalarning ishonchligini oshiradi va tanlangan metodlar mentorlik yondashuvining murakkab pedagogik mohiyatini ochib berishga imkon beradi [6]. Xalqaro va milliy tajribani uyg'unlashtirgan metodologiya tadqiqot natijalarining ilmiy asoslanganligini kuchaytiradi hamda keyingi bo'limlarda mentorlikning pedagogik mohiyati va rivojlanish bosqichlarini chuqur tahlil qilish uchun mustahkam poydevor yaratadi.

Mentorlik yondashuvi ta'lim jarayonida subyektlararo o'zaro ta'sirga asoslangan pedagogik hodisa bo'lib, u bilim berishdan ko'ra kengroq ma'noni anglatadi. Zamonaviy pedagogik tadqiqotlarda mentorlik o'qituvchi va o'rganuvchi o'rtasidagi rivojlantiruvchi munosabatlar tizimi sifatida talqin qilinadi. Ushbu tizimda bilim, tajriba va qadriyatlar uzatilishi bilan bir qatorda refleksiya, mustaqil fikrlash va kasbiy identifikatsiya jarayonlari ham shakllanadi [7].

An'anaviy ta'lim modeli ko'proq bilimlarni uzatishga yo'naltirilgan bo'lsa, mentorlik yondashuvi o'rganilayotgan shaxsning ichki salohiyatini ochishga xizmat qiladi. Mentorlik jarayonida o'quvchi yoki yosh pedagog passiv qabul qiluvchi emas, balki faol ishtirokchi sifatida namoyon bo'ladi.

Ilmiy tadqiqotlarda mentorlikning quyidagi pedagogik farqlari ko'rsatib o'tiladi:

- individual ehtiyojlarga moslashuvchanlik;
- shaxsga yo'naltirilgan ta'lim;
- refleksiv fikrlashni rivojlantirish;
- uzoq muddatli professional qo'llab-quvvatlash [8].

Ta'lim muassasasida mentorlik tizimi ta'lim faoliyati samaradorligini oshirishning strategik yo'nalishi deb ta'kidlanadi, bu tizim o'z ichiga pedagogik qo'llab-quvvatlash, yangi

kompetensiyalarni shakllantirish hamda o'zgarishlarga moslashuvni oladi [9].

Zamonaviy ta'lim tizimida kompetensiya-viy yondashuv yetakchi metodologik asoslardan biri hisoblanadi. Mentorlik yondashuvi aynan kompetensiyalarni shakllantirishga yo'naltirilganligi bilan ahamiyatlidir. Mentorlik jarayonida:

- kasbiy kompetensiyalar;
- kommunikativ ko'nikmalar;
- refleksiv va tanqidiy fikrlash;
- ijtimoiy va emosional kompetensiyalar rivojlanadi.

Xalqaro tadqiqotlarda mentorlik o'qituvchilarning pedagogik kompetensiyalarini rivojlantirishda eng samarali vositalardan biri sifatida e'tirof etiladi. Ayniqsa, yosh pedagoglar uchun mentorlik kasbiy moslashuv va mustaqil faoliyatga o'tishda muhim o'rin tutadi. Milliy tadqiqotlarda ham mentorlik kompetensiya-viy yondashuvni amaliyotga tatbiq etishning samarali shakli sifatida baholanadi. Bu jihat O'zbekiston ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan kompetensiyaviy islohotlar bilan uzviy bog'liqdir. Singapur ta'lim tizimi jahon miqyosida yuqori samaradorligi va barqarorligi bilan ajralib turadi. Ushbu natijalarning muhim omillaridan biri-pedagog kadrlarning uzluksiz professional rivojlanishini ta'minlovchi mentorlik tizimidir. Singapurda mentorlik "ta'lim sifati kafolati" sifatida baholanadi va u davlat ta'lim siyosatining ajralmas qismi hisoblanadi.

Mentorlik jarayonida o'qituvchi o'z kasbiy rolini anglaydi, pedagogik qadriyatlarni shakllantiradi, yetakchilik va mas'uliyat hislarini rivojlantiradi. Bu jihatlar mentorlikni nafaqat pedagogik texnologiya, balki shaxsiy rivojlanish modeli sifatida ham ko'rsatadi. Chunki ta'lim sifatini oshirish bugungi kunda global va milliy darajadagi ustuvor vazifa hisoblanadi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatadiki, mentorlik

yondashuvi ta'lim jarayonining barqarorligi va samaradorligini ta'minlaydi [10].

Mentorlik orqali:

- pedagogik xatolar kamayadi;
- innovatsion metodlar tezroq joriy etiladi;
- ta'lim subyektlari o'rtasidagi hamkorlik mustahkamlanadi.

Mentorlik yondashuvi pedagogik hodisa sifatida statik emas, balki dinamik rivojlantirish jarayonidir. Shuning uchun mentorlikni bosqichli jarayon sifatida tahlil qilish keng qo'llaniladi.

Mentorlikning 1-bosqichi ko'pincha moslashuv (adaptatsiya) bosqichi sifatida talqin etiladi. Bu bosqichda mentorlikning asosiy maqsadi-yangi o'qituvchi yoki o'rganuvchini ta'lim muassasasi muhitiga moslashtirish, kasbiy faoliyatning boshlang'ich qiyinchiliklarini yengib o'tishga yordam berishdan iborat.

2-bosqichda mentorlik munosabatlari hamkorlik va refleksiya asosida rivojlanadi. Bu bosqichda mentee kasbiy faoliyatda nisbatan mustaqil bo'lib, mentor bilan teng huquqli muloqotga kirishadi. Xalqaro ilmiy manbalar-da bu bosqich "collaborative mentoring" deb atalib, unda mentor va mentee o'rtasida tajriba almashish, muammolarni birgalikda tahlil qilish ustuvor hisoblanadi. Mentoring vazifa-

si tayyor yechim berish emas, balki mentee ni mustaqil fikrlashga yo'naltirishdan iborat bo'ladi.

Mentorlikning 3-bosqichi rivojlangan yoki transformatsion mentorlik bosqichi sifatida tavsiflanadi. Bu bosqichda mentee to'liq mustaqil pedagogga aylanadi va mentorlik munosabatlari chuqur kasbiy hamkorlik shakliga o'tadi [11].

Xulosa sifatida ushbu fikrlardan kelib chiqadiki, mentor va mentee birgalikda innovatsion loyihalar ishlab chiqarishi, ta'lim jarayonini takomillashtirish bo'yicha tashabbuslar ilgari surishi, pedagogik yetakchilik ko'nikmalarini rivojlantirishi mumkin ekan.

O'zbekiston ta'lim tizimida mentorlikni bosqichli model asosida joriy etish yosh pedagoglarning kasbiy moslashuvini tezlashtiradi va tajribali o'qituvchilarning pedagogik salohiyatidan samarali foydalanish imkonini beradi. Milliy tadqiqotlarda mentorlik bosqichlari aniq belgilanmaganligi sababli, mentorlik faoliyati ko'pincha faqat birinchi bosqich bilan cheklanib qolishi qayd etiladi.

Shu nuqtai nazardan, mentorlikni rivojlantirish bosqichlari asosida tashkil etish ta'lim sifatini oshirish va pedagogik barqarorlikni ta'minlashga xizmat qiladi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Shavkat Mirziyoyevning 2022-yil 20-dekabr-dagi Oliy Majlis va O'zbekiston xalqiga murojaatnomasi.
2. O'zbekiston Respublikasi. Ta'lim to'g'risidagi Qonun. 2020
3. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti. Pedagog kadrlarni tayyorlash va kasbiy rivojlantirishga oid qaror va farmonlar. 2022
4. Bautista, A., Wong, J., Gopinathan, S. Teacher professional development in Singapore: Depicting the landscape. *Psychology, Society Education*. 2022. 1-17 b.
5. Bozeman, B., Feeney, M.K. Toward a useful theory of mentoring: A conceptual analysis and critique. 2007. 719-739 b.
6. Hobson, A. J., Ashby, P., Malderez, A., Tomlinson, P. D. (2009). Mentoring beginning teachers: What we know and what we don't. *Teaching and Teacher Education*. 2009. 207-216 b.

7. Mamatova N. “Yosh pedagoglar uchun mentorlik faoliyatining metodik asoslari”. — Toshkent: TDPU 2023.
8. Nazarova, N. R. Mentorlik faoliyati va uning pedagogik imkoniyatlari. Zamonaviy ta'lim va taraqqiyot. 2024. 45-52 b.
9. Perminova, O. M., Ivanova, L. V., Petrova, N. S. Mentoring system in higher education institutions. Vestnik of Samara University. 2022. 67–75 b.
10. Shulakova, R. N., Knyazeva-Bogatyreva, M. A. Mentoring in the professional training of pedagogical students. Higher Pedagogical Education. 2021. 89-97 b.
11. Singapore Ministry of Education. Teacher growth model and mentoring framework. 2022
12. Wong, B., Premkumar, K. Mentoring medical students: A systematic review. Medical Education. 2007. 193-201 b.
13. <https://doi.org/10.1177/0095399707304119>
14. <https://scholarworks.waldenu.edu/cgi/viewcontent.cgi?article=7970&context=dissertations>